

YANKI

ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

4. SAYI

2 NİSAN DÜNYA OTİZM FARKINDALIK GÜNÜ

NİSAN, 2024

Çay Mah. Prof. Naci Şensoy Cad. No:5 Kat:5 Çarşamba/SAMSUN

<http://carsambaram.meb.k12.tr>

0362 833 16 60

963763@meb.k12.tr

carsambahyram

BİLİMSEL SOSYAL VE YASAL YÖNLERİYLE OTİZM FARKINDALIĞI

Otizm spektrum bozukluğu ya da yaygın gelişimsel bozukluk, doğuştan gelen veya yaşamın ilk üç yılı içinde ortaya çıkan, yaşam boyu devam eden, sosyal etkileşimde, sözel ve sözel olmayan iletişimde problemler, tekrarlayıcı davranışlar, zaman zaman uyum problemleri ve kısıtlı ilgi alanları ile kendini gösteren, karmaşık ve nörolojik bir gelişimsel bozukluk olarak tanımlanıyor. Otizmi bir çeşit yelpaze gibi düşünebiliriz. Otizmin ağırlık derecesi, otizmlili bireylerin zekâ düzeyine, eşlik eden diğer rahatsızlıklara, eğitimlere verdikleri olumlu veya olumsuz tepkilere, dışarıdan bir desteğe ne kadar ihtiyaçları olduğuna ve daha birçok nedene bağlı olarak, yüksek işlevli veya düşük işlevli otizm şeklinde değerlendirilir. Günümüzde dünyaya gelen her 88 çocuktan 1'inin otizmlili olduğu belirtiliyor. Bazı kaynaklarda her 50 çocuktan 1'inin otizmlili olduğu yönünde bilgiler de var. Yani otizm epidemik bir durum. Erkeklerde kızlara oranla 4 kat daha fazla görülmesine rağmen kızlarda genelde daha ağır seyrediyor. Görülme sıklığı ve farkındalık seviyesi her geçen gün artan bu yaygın gelişimsel bozukluk kesinlikle ülke, ırk, kültür ya da sosyoekonomik düzey açısından fark gözetmediği gibi ailelerin çocuk yetiştirme özellikleriyle de ilişkili değil.

Birleşmiş Milletler, otizm konusunda farkındalık yaratmak ve otizm ile ilgili sorunlara çözüm bulmak amacıyla, 2 Nisan'ı Dünya Otizm Farkındalık Günü ilan etti. 2008'den beri her yıl 2 Nisan'da başlayan Otizm Farkındalık Ayı çerçevesinde tüm dünyada otizmle ilgili araştırmaların teşvik edilmesi ve farkındalığın artırılarak erken teşhis ve tedavinin yaygınlaştırılması hedefleniyor. Anne babalar için çocuklarında otizm spektrum bozukluğu olduğunu keşfetmek ağır ve sancılı bir deneyim süreci. Bazıları için teşhis tamamen sürpriz olabilir, bazılarında da kuşkunun ve aylar hatta yıllar süren doğru teşhis arayışının yorgunluğu olabilir. Her iki durumda da, otizm tanısının konulması, nasıl ilerleneceği konusunda birçok soruyu da beraberinde getirir. Herkes için uzun, zorlu, iniş çıkışlarla dolu bir süreç başlar. Ailedeki her birey bu süreci farklı algılar, durumu anlamakta ve kabullenmekte sorunlar yaşar. Ancak erken tanılama ve özel eğitim desteği ile otizmliler çocuklar da diğer tüm çocuklar gibi büyür, öğrenir ve ebeveynlerinin, öğretmenlerinin, kardeşlerinin, arkadaşlarının ve doktorların sevgisini, sabrını ve anlayışını gördüklerinde gelişerek daha parlak bir geleceğe sahip olabilir.

OTİZM BELİRTİLERİ

Otizimli bireyler aşağıdaki tipik davranışların en az yarısını gösterir. Bu belirtiler çok hafif ya da çok şiddetli olabilir. Her bir belirtinin etkisi de diğerinden farklı olabilir. Bu davranışlar birçok farklı sebeple de ortaya çıkabilir veya bireylerin gelişimine ve yaşına uygun olmayabilir. Otizm spektrumunda gözlenen bu belirtiler, bireyler arasında büyük farklılıklar da gösterebilir. Bu nedenle otizimli bireyler arasında kıyaslama ve genelleme yapmak yanlıştır.

- Göz teması kısıtlıdır ya da yoktur.
- Çevreye karşı ilgisizdirler.
- İsimleriyle seslenildiğinde tepki vermezler.
- Aşırı hareketli ya da hareketsiz olabilirler.
- Bazıları fiziksel temasa (öpme, sarılma) izin vermez ya da bunlardan hoşlanmaz.
- Çoğunlukla insanları değil cansız varlıkları tercih ederler.
- Sosyal ve duygusal açıdan kendilerini dış dünyadan soyutlarlar. • Kendileri işaret etmezler, ihtiyaçlarını yetişkinin elini kullanarak ifade ederler.
- Taklit becerileri yoktur ya da sınırlıdır. • Birçoğunda konuşma gelişmemiştir.
- Konuşma gelişse bile bunu iletişim aracı olarak kullanmazlar.
- Ekolaliktirler, yani söylenenleri papağan gibi tekrar ederler.
- Kendilerinden üçüncü tekil şahıs gibi bahsederler.
- Uygun olmayan vurgulamalarla, kalıp cümlelerle konuşurlar.
- Ses tonları mekanik ve tek düzedir.
- Uygunsuz gülme ve kıkırdamalar gözlenir.
- Düzen ve nesne takıntıları vardır.
- Rutinlerindeki değişikliklere tepki gösterirler.

- Yinelenen davranışlar gösterirler.
- Nesneleri çevirmek, el çırpma, kollarını kanat çırpar gibi hareket ettirmek, zıplama, kendi etrafında dönme, durduğu yerde sallanma, parmak ucunda yürüme, parmaklarını gözlerinin önünde hareket ettirme, ellerini farklı biçimlerde tutma, elleriyle kulaklarını kapatma gibi davranışlar sergilerler.
- Oyuncaklarla gerektiği gibi oynamazlar.
- Genelde hayali veya sembolik oyunlar oynamazlar.
- Sürekli aynı oyunları oynamayı tercih ederler.
- Bazıları çok inatçıdır.
- Ses, acı, koku, ışık ve dokunuşa aşırı hassasiyet gösterebilirler.
- Soğuğa, sıcaklığa ve acıya duyarsız olabilirler.
- Tehlikeye karşı duyarsız olabilirler.
- Kendilerine, çevrelerindeki ve eşyalara zarar verebilirler. • Beklemeye ya da isteklerini ertelemeye tahammül edemezler.

OTİZMLİ BİREYLER ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Otizm spektrum bozukluğu söz konusu olduğunda aileler, öğretmenler, terapistler ve doktorlar dahil herkes için zorluk yaratan nokta, otizmliler arasındaki olağanüstü farklılık. Aynı teşhise sahip çocuklar çoğu zaman önemli derecede farklı davranışlar ve sağlık problemleri sergileyebilir. Kendini farklı bireylerde farklı farklı gösteren tek bir gelişimsel bozukluk konusunda dünya kamuoyunu nasıl bilinçlendirebilirsiniz? Temelde farklı ihtiyaçları olan bir grup insanla ilgili nasıl bir politika oluşturursunuz, nasıl araştırma yaparsınız, nasıl hizmet sağlarsınız? Uygulamada örneği olmayan durumlara karşılaşıldığında, eğitim programını nasıl planlarsınız, nasıl bir terapi uygularsınız, nasıl destek alırsınız? Tüm bu sorular, zaten karmaşık olan bu rahatsızlığı anlamamızı ve onunla baş etmemizi daha da zorlaştırıyor. Otizmliler zeki, güçlü ama aşırı kaygılı ve çoğu zaman da depresyonda olabilir. Bir diğeri ise sözel iletişimden yoksun, zekâ düzeyi düşük ve fiziksel olarak saldırgan olabilir. Bir üçüncüsü ise zeki, uyumlu, sevecen, konuşkan ancak sosyal ve iletişim becerilerinden yoksun olabilir. Bu kişiler farklı belirtiler ve ihtiyaçlar gösterirler, ayrıca birey olarak da çok az ortak özelliğe sahiptirler. Bu tür farklılıklar "Otizmin nedeni nedir?", "Otizm önlenir mi?" ve "Otizm bir farklılık mı yoksa engel mi?" gibi soruları yanıtlamak için büyük bir mücadele verilmesine neden oluyor.

OTİZMDE ERKEN TANININ VE EĞİTİMİN ÖNEMİ

Ne yazık ki kesin otizm tanısı koymak için kullanılabilecek belirli bir yöntem yok. Gözleme dayanarak ve aileden alınan bilgilere göre tanı konuyor. Bu nedenle ailenin çocuğu hakkında bilgi verirken objektif davranması çok önemli. Çocuğun çocuk psikiyatristleri/psikologları ve çocuk nörologları tarafından birlikte değerlendirilmesi gerekli. Belirtilerin tamamının bir çocukta görülmesi şart değil. Otizmlili çocuklarda, bu davranışlar hafiften ağıra değişen ölçülerde ve değişik bileşimlerde görülebilir. Belirtilerin bazıları zaman içinde kaybolabilir, bazıları da belli bir zaman sonra aynı ya da değişmiş şekilde ortaya çıkabilir. 33 Bilim ve Teknik Nisan 2013 >>> Otizmin bugün için bilinen tek tedavisinin özel eğitim olduğu vurgulanıyor. Özel eğitimin amacı, çocuğun ihtiyaçlarına yönelik olarak planlanmış programlarla, çocuğun gelişimsel açıdan mümkün olduğunca akranları düzeyine ulaşmasını sağlamak. Bu çocuklara erken dönemde tanı konması ve uygun eğitime erken yaşlarda başlanması, hastalığın seyri ve ilerleyen dönemlerde karşılaşılabilecek problemlerin en aza indirgenmesi açısından gerçekten çok önemli. Özel eğitim sayesinde otizmlili çocukların akademik ve dil becerileri gelişir, davranış problemleri azalır ve çocuğun yaşam kalitesini artıracak belirli becerilerin gelişmesine katkı sağlanmış olur. Böylece birçok çocuk başarılı ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilir.

OTİZM DIŐINDAKİ DİĞER YAYGIN GELİŞİMSEL BOZUKLUKLAR

Asperger Sendromu: Çocuğun dil ve biliŐsel geliŐiminde genel bir gecikme yoktur. Ancak sosyal etkileşimde zorluk, sınırlı ilgi ve etkinlik, fiziksel sakarlık, aşırı bilgiçlik, normal olmayan sözel ifadeler, vücut dili ve mimikler gözlenir.

Atipik/BaŐka Türlü Adlandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluk (YGB): EĞer bir çocuk otizm tanı ölçütlerini tam olarak karŐılamıyorsa, atipik YGB tanısı konur. İlerleyen yaŐla birlikte tanı deĐiŐebilir ve durum bir kiŐilik özelliğine dönüŐebilir. Otizm belirtileri zamanla kaybolabilir. Bu bireylerin bireysel eğitimle geliŐtirilebilen sözel becerileri yüksek, davranıŐsal problemleri az olabilir. Ancak sosyal iletişim ve çok fazla duyuŐal girdiyle (yüksek ses, kalabalık, aşırı hareketlilik, ritüellerin bozulması, parlak ıŐıklar vs.) baş etme konusunda sıkıntı yaŐayabilirler.

Çocukluk Çağı Dezintegratif Bozukluğu (Heller Sendromu): Öncesinde normal gelişim gösteren çocuğun, 2-4 yaŐlarından itibaren zekâ, motor, dil ve sosyal iŐlevlerinde bir kaç ay içinde ciddi gerilemeler oluŐur.

Rett Sendromu: Genelde kızları etkileyen ve özel bir genin dizilimindeki mutasyondan dolayı oluŐan genetik bozukluk. İleri düzeyde iletişim sorunları, sosyal ve zihinsel gerileme dâhil daha ciddi sağlık problemleri de gelişir.

OTİZMİN TEDAVİSİ

Otizmin bilinen kesin ve radikal bir tıbbi tedavisi yok. Erken yaşta eğitime başlanması, çocuğun yetenekleri ve gereksinimleri dikkate alınarak bireysel özel eğitim programları hazırlanması ve uzman kişilerce uygulanması, günümüzde bilinen tek tedavi yöntemi. Ailelerin bu özel eğitim sürecine katılması ve desteği büyük önem taşıyor. Özel eğitimde uygulanan eğitsel terapilerin yanı sıra özel eğitime destek olarak verilen terapilerin en önemlileri dilkonuşma terapisi ve uğraşı terapisi.

OTİZMLİ ÇOCUKLARIN YASAL HAKLARI VE EĞİTİMLERİ

Tüm çocuklar gibi otizmlili çocukların da beslenme, barınma, eğlenme, oyun oynama, ortak sosyal alanları kullanma, tıbbi bakım ve eğitim hakları var. Tüm bu haklar anayasa ve kanunlarla belirlenmiş ve yasal olarak güvence altına alınmış durumda. Ülkemizde otizmlili çocukların eğitimi, okullardaki kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarının yanı sıra OÇEM'lerde (Otizmlili Çocuklar Eğitim Merkezi ve İş Eğitim Merkezi) yapılıyor. Kaynaştırma Eğitimi: Özel ihtiyaçları olan çocuklar kaynaştırma eğitimlerini, normal gelişim gösteren çocuklarla beraber resmi veya özel okullarda sürdürür.

Kaynaştırma Eğitimi: Özel ihtiyaçları olan çocuklar kaynaştırma eğitimlerini, normal gelişim gösteren çocuklarla beraber resmi veya özel okullarda sürdürür.

Özel Eğitim Sınıfı: Resmi ve özel okulların bünyesinde özel eğitim gerektiren öğrenciler için açılan sınıflardır.

Otistik ocuklar Eğitim Merkezi (OÇEM): Zorunlu ğretim çağında olup da normal ilköğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 15 yaşından gün almamış çocuklar için açılan eğitim merkezleridir. Otistik ocuklar İş Eğitim Merkezi: İlköğretim programını tamamlayan, ancak genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış otizimli bireyler için açılan eğitim merkezleridir.

Resmi eğitim kurumlarında verilen bu eğitim hizmetlerinin hepsi ücretsiz. Ancak özel eğitim kurumlarında verilen özel eğitim hizmetleri ücretli. Özel eğitim kurumlarına devam eden çocuklar, haftanın belirli günlerinde saatlik eğitim alıyor. Bu eğitimlerin ayda 12 saatlik bölümü (8 ders saati bireysel ve/veya 4 ders saati grup eğitimi olmak üzere) devlet tarafından karşılanıyor. Otizmlı bir çocuğun özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için öncelikle yetkili bir sağlık kuruluşundan Özürlü Sağlık Kurulu Raporu alınması gerekiyor. Bundan sonraki adım ise eğitimin planlanması. Bunun için de ailenin, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) başvurarak, çocuğun hangi eğitim ortamında eğitim görmesinin uygun olacağı konusunda görüş alması gerekiyor. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılamaya tabi tutulan otizmlı çocuk için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ve Eğitim Planı hazırlanıyor. Sonuçta otizmlı çocuğun gelişim düzeyi ve ihtiyaçlarına göre kendisine uygun hangi eğitim ortamına yerleştirilmesi gerektiğine karar veriliyor.

Yararlanılan Kaynaklar:

- www.tubitak.gov.tr
- <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmedhealth/PMH0002494/>
- <http://www.ellenotbohm.com/article-archive/#autism>
- <http://www.autism.com/>
- http://www.sciencedaily.com/news/mind_brain/autism/
- <http://www.cdc.gov/features/countingautism/>
- <http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Diagnostic_and_Statistical_Manual_of_Mental_Disorders
- <http://www.otizmplatformu.org/>
- <http://www.otizm.org/>
- http://www.tohumotizm.org.tr/pdf/geli%C5%9Fimsel_yetersizlik_raporu.pdf
- <http://www.tohumotizm.org.tr/default.asp>

BÜLTEN YÖNETİCİSİ

İSA MERT
Özel Eğitim Bölüm
Başkanı

EDİTÖRLER

ELİF ÖNCÜL
Özel Eğitim Öğrt.
AHMET CAN
Özel Eğitim Öğrt.

DANIŞMAN

KÜBRA TOPÇUOĞLU
Fizyoterapist